

Utbildningsinspektion i Bors rektorsområde, förskoleklass och grundskola årskurs 1–9

Innehåll

Inledning	1
Underlag	1
Beskrivning av rektorsområdet	2
Sammanfattande bedömning	2
Bedömning av resultaten	3
Bedömning av genomförandet	4
Bedömning av förutsättningarna	8

Inledning

Skolverket har granskat verksamheten i och besökt Bors rektorsområde den 17–19 april 2007. I slutet av denna rapport framgår vilka som varit ansvariga för utbildningsinspektionen.

Inspektionen avser att visa hur verksamheten genomförs samt dess förutsättningar och resultat. Bedömningarna av kvaliteten och av hur väl verksamheten uppfyller statens krav görs utifrån skollagen, läroplanen och övriga författningar för det offentliga skolväsendet. Information om inspektionen finns i separata material och på Skolverkets webbplats ([www.skolverket.se/ Inspektion](http://www.skolverket.se/Inspektion)).

Kommunen har ansvar för att de brister inspektörerna lyfter fram i den sammanfattande bedömningen åtgärdas. Åtgärderna skall redovisas till Skolverket inom tre månader vilket framgår av Skolverkets beslut. Skolverket följer också upp effekterna av inspektionen vid kommande inspektionstillfälle.

Denna skriftliga rapport kompletteras med muntlig återrapportering av de ansvariga inspektörerna.

Underlag

Underlaget för inspektörernas bedömning är dels dokument från Värnamo kommun och Bors rektorsområde, dels den information som samlats in under besöket. Rapporten grundas även på annan information om kommunen och skolan från exempelvis Skolverkets nationella uppföljningssystem.

I Bors rektorsområde intervjuades rektorn, biträdande rektorer, elevvårdsteamet, lärare, elever samt föräldrar med barn i olika årskurser. Inspektörerna besökte lektioner i olika årskurser. Även andra iakttagelser i skolmiljön och studier av dokument som finns på skolan utgör underlag för kvalitetsbedömningen.

Rektorn har tagit del av och givits möjlighet att lämna synpunkter på sakuppgifter i rapporten.

Beskrivning av rektorsområdet

Bors skola åk 6–9	Antal elever
Grundskola	262

Gällaryds skola åk F–5	Antal barn/elever
Förskoleverksamhet	24
Skolbarnsomsorg	25
Förskoleklass	9
Grundskola	30

Borbackaskolan åk F–5	Antal barn/elever
Förskoleverksamhet	105
Skolbarnsomsorg	66
Förskoleklass	18
Grundskola	116

Tännö skola åk F–5	Antal barn/elever
Förskoleklass	7
Grundskola	29

Bors rektorsområde består av fyra skolor, som alla är belägna sydost om Värnamo. Bors skola omfattar årskurserna 6 till 9 och ligger i direkt anslutning till Borbackaskolan, som har barn och elever från förskoleklass till och med årskurs 5. Bors skola tar i årskurs 6 emot elever från Borbacka, Gällaryds och Tännö skolor samt Horda skola och i årskurs 8 även elever från Rydaholms skola. Gällaryds skola är belägen cirka en mil öster om Bors skola och där går eleverna i förskoleklass till och med årskurs 5, vilket även eleverna i Tännö skola, en mil sydväst om Bors skola, gör. Alla skolorna är naturskönt belägna.

Sammanfattande bedömning

Inspektörerna bedömer att Bors rektorsområde har en verksamhet som i flera avseenden är välfungerande. Skolorna har goda rutiner för det förebyggande värdegrundsarbetet. Flertalet elever trivs och känner sig trygga i sina skolor. Kunskapsresultaten ligger totalt sett något över riksgenomsnittet. Så gott som samtliga lärare har pedagogisk utbildning och undervisar huvudsakligen i de ämnen de har utbildning för.

Det finns dock områden i skolorna som kan förbättras. Uppföljning av elevernas kunskapsutveckling i alla ämnen i de tidigare årskurserna är ett sådant. Ett annat avser ett demokratiskt förhållningssätt och elevernas möjlighet till inflytande över undervisningen.

Inspektörerna bedömer att nedan angivna brister snarast måste åtgärdas.

- Rektorsområdets likabehandlingsplan uppfyller inte kraven enligt lagen (6 § lagen om förbud mot diskriminering och annan kränkande behandling av barn och elever).
- Eleverna har inte medverkat vid upprättandet av likabehandlingsplanen (2 § förordningen om barns och elevers deltagande i arbetet med en likabehandlingsplan).
- Skolorna gör inte någon systematisk uppföljning och utvärdering av elevernas kunskaper i förhållande till de nationella målen i årskurs 5 i samtliga ämnen (4 kap. 1 § skollagen, 2 kap. 6 § grundskoleförordningen samt avsnitt 2.8 i läroplanen för det obligatoriska skolväsendet, förskoleklassen och fritidshemmet, Lpo 94).
- De konkretiserade betygskriterierna i Bors skola motsvarar inte de nationella kraven (7 kap. 8 § grundskoleförordningen).
- Alla elever har inte individuella utvecklingsplaner (7 kap. 2 § grundskoleförordningen).
- Kvalitetsredovisningen upprättas inte enligt förordningen (förordning om kvalitetsredovisning inom skolväsendet m.m.).

Inspektörerna bedömer att det finns behov av förbättringsinsatser inom följande områden.

- Bors skola bör analysera orsakerna till skillnaderna mellan resultaten av de nationella ämnesproven i årskurs 9 och slutbetygen i samma ämnen, i syfte att säkerställa att betygen är rättvisa och likvärdiga.
- Bors skola bör säkerställa att förutsättningarna för flickors och pojkars lärande är likvärdiga.
- I Bors skola och Borbackaskolan bör det demokratiska förhållningssättet öka liksom elevernas möjlighet till inflytande, särskilt över undervisningens arbetsformer och innehåll.
- De nationella målen bör i högre grad styra undervisningen i Bors skola och elevernas kännedom om målen bör öka.
- Rektorsområdet bör erbjuda särskilt stöd även i andra ämnen än i de tre behörighetsgivande ämnena.
- Rektorn bör ta ett större ansvar för utvecklingen av Borbackaskolan, Gällaryds skola och Tännö skola.
- Borbackaskolan bör ge eleverna förutsättningar att nå målen i alla ämnen.

Bedömning av resultaten

Inspektörerna har granskat hur väl skolans elever utvecklar kunskaper, normer och värden enligt de nationella målen för lärandet särskilt angivna i skollagen, läroplanen och de nationella kursplanerna.

I Bors rektorsområde når eleverna kunskaper som ligger över genomsnittet i riket. Andelen elever i årskurs 9 i Bors skola som är behöriga till nationellt program i gymnasieskolan uppgick år 2006 till 92,1 procent, vilket är högre än riksgenomsnittet som samma år var 89,5 procent.

Meritvärdet för år 2006 var 213,8, vilket kan jämföras med genomsnittet i riket 206,8. Skillnaden i meritvärdet mellan flickor och pojkar är 45 poäng, vilket är betydligt högre än riksgenomsnittet på 23 poäng. Resultatskillnaderna mellan flickor och pojkar är också mycket stora när det gäller betyget MVG i flera ämnen. Skolan gör ingen analys av orsakerna till de stora skillnaderna vilket inspektörerna bedömer snarast bör göras för att kunna vidta relevanta åtgärder i syfte att ge likvärdiga förutsättningar för flickors och pojkars lärande.

Resultaten på de nationella ämnesproven i svenska och matematik är lägre än såväl genomsnittet i riket som slutbetygen i dessa ämnen. Även resultaten på det nationella provet i engelska ligger under riksgenomsnittet, dessutom ligger slutbetygen i engelska något lägre än resultaten på det nationella provet. Andelen elever med minst G ligger något under genomsnittet i riket. Inspektörerna finner det anmärkningsvärt att elevernas resultat på de nationella ämnesproven i årskurs 9 ligger under riksgenomsnittet, med tanke på att meritvärdet ligger över riksgenomsnittet.

Tabell 1. Andelen elever med minst betyget G på nationella prov jämfört med slutbetyg 2006

Ämne	Nationella prov 2006		Betyg Bors skola
	Riket	Bors skola	
Svenska	96,2	92,1	96,2
Engelska	95,5	92,1	89,3
Matematik	87,6	85,4	96,2

Källa: Skolverkets statistik år 2006

Rektorn har enligt läroplanen ansvar för att skolans resultat följs upp och utvärderas i förhållande till de nationella målen. Ett verktyg för att utvärdera elevernas lärande i Bors rektorsområde är de nationella proven i årskurs 5. Skolan gör emellertid inte någon systematisk uppföljning och utvärdering av elevernas kunskaper i förhållande till de nationella målen i årskurs 5 i samtliga ämnen. Inspektörerna bedömer att rektorsområdet kontinuerligt ska följa upp elevernas kunskapsutveckling i alla ämnen, särskilt i de tidigare åren.

Det förebyggande värdegrundsarbetet i rektorsområdet ger goda resultat i form av att flertalet elever trivs och känner sig trygga på sin skola. Skolornas senast genomförda enkät bekräftar detta. Vid intervjuer med elevvårdsteamet på Bors skola framgår det emellertid att det finns ett antal elever i årskurserna 6–9 som känner sig stressade. Någon analys av orsakerna till detta har inte gjorts på skolan (se vidare Bedömning av genomförandet).

Sammanfattning

Bors skola bör göra en analys av orsakerna till de stora skillnaderna i resultat mellan flickor och pojkar samt vidta relevanta åtgärder i syfte att ge likvärdiga förutsättningar för flickors och pojkars lärande.

Bors rektorsområde ska göra kontinuerliga uppföljningar av elevernas kunskapsutveckling i alla ämnen, särskilt i de tidigare åren.

Bedömning av genomförandet

Inspektörerna har granskat arbetet med arbetsmiljön, föräldrarnas och elevernas delaktighet, innehåll, organisation och arbetssätt i undervisningen, individ-

anpassning och stöd, utvärdering av lärandet, bedömning och betygssättning, kvalitetssäkring och förbättringsarbete, skolledning och intern kommunikation. Nationella riktlinjer för arbetet finns i skollagen, läroplanen och i andra författningar för respektive skolform.

Arbetsmiljö och delaktighet

Från och med den 1 april 2006 råder ett uttryckligt förbud mot diskriminering och annan kränkande behandling av barn och elever (SFS 2006:67). Kommunen är skyldig att bedriva ett målinriktat arbete för att främja dessa ändamål och bland annat se till att det upprättas en likabehandlingsplan i varje verksamhet. Den 15 oktober 2006 trädde nya bestämmelser i kraft som innebär att likabehandlingsplanen skall upprättas, följas upp och ses över under medverkan av barnen eller eleverna vid den verksamhet för vilken planen gäller. Bors rektorsområde har upprättat en likabehandlingsplan som inspektörerna tagit del av. Inspektörerna bedömer att likabehandlingsplanen inte uppfyller kraven enligt lagen. Likabehandlingsplanen bör vidareutvecklas så att den innehåller en tydlig beskrivning av vilka förebyggande insatser som avses påbörjas och genomföras under det kommande året samt kompletteras med åtgärder kopplade till de olika verksamheterna. Vid intervjuer framkommer att elever inte varit delaktiga vid framtagandet av likabehandlingsplanen. Skolans likabehandlingsplan uppfyller därmed inte förordningens krav om elevers medverkan.

I läroplanen anges bland annat att skolan skall stärka och förankra samhällets grundläggande demokratiska värderingar hos eleverna. Vidare skall alla som arbetar i skolan visa respekt för den enskilda individen och i det vardagliga arbetet utgå från ett demokratiskt förhållningssätt. Särskilt i Gällaryds och Tännö skolor såg inspektörerna flera prov på ett demokratiskt förhållningssätt i undervisningen där också frågor om normer och värden föreföll vara ett levande inslag. I Bors skola underströk såväl elever som lärare att förhållningssättet mellan lärare och elev och eleverna emellan är respektfullt, men ett demokratiskt förhållningssätt framträdde enligt inspektörernas bedömning inte så tydligt. Skolan saknar till exempel rutiner för eleverna om de vill framföra klagomål. Enligt intervjuade elever är man som elev rädd att kritiska synpunkter som rör utbildningen skall kunna få en återverkan i betygen och därför är man försiktig med att framföra kritik. Inspektörerna bedömer att verksamheten i rektorsområdet, särskilt i Bors skola, i högre grad bör utgå från ett demokratiskt förhållningssätt.

Skolans demokratiuppdrag innebär bland annat att ge eleverna möjlighet att påverka arbetsmiljön och verksamheten. Skolan skall också enligt läroplanen sträva efter att eleverna tar ett allt större ansvar för det egna arbetet samt att de får ett reellt inflytande över arbetssätt, arbetsformer och undervisningens innehåll. Detta inflytande skall öka med stigande ålder. Det finns i Bors rektorsområde en struktur för elevernas inflytande över verksamheten i form av klassråd och elevråd, medan elevernas inflytande över arbetsformer och innehåll i undervisningen varierar. Enligt läroplanen skall läraren tillsammans med eleverna planera och utvärdera undervisningen. Av rektorsområdets enkät framgår att eleverna i de tidigare årskurserna upplever att de har möjlighet att påverka endast i vilken ordning de kan lära sig det stoff som är aktuellt, och eleverna i Bors skola upplever att de har mycket små möjligheter att utöva ett reellt inflytande och att det är lärarna som styr. Inspektörerna bedömer att rektorsområdet bör förbättra elevernas inflytande över utbildningen, särskilt över undervisningens innehåll. Skolledningen uppger att en diskussion på Bors skola kring

elevinflytande har initierats men att det ännu inte finns några strategier för hur skolan skall kunna öka måluppfyllelsen så att alla elever får möjlighet att utöva ett inflytande över undervisningens innehåll.

Flertalet elever trivs och känner sig trygga i sin skola. Vid intervjuer med elevvårdsteamet på Bors skola framgår det emellertid att det finns ett antal elever i årskurserna 6–9 som känner sig stressade (se ovan Bedömning av resultaten). En av anledningarna till stressen är enligt elevvårdsteamet att dessa elever upplever att prestationskraven är stora. Lärare uppger vid intervjuer att det är eleverna själva som har stora krav på sig och att de inte har förmågan att sova i studiematerialet. Enligt läroplanen skall skolan bland annat sträva efter att varje elev utvecklar dels sitt eget sätt att lära och dels en tillit till sin egen förmåga. Skolan har inga gemensamma strategier för hur detta läroplansmål skall uppnås och heller ingen utvärdering av i vilken mån målet uppnås. Inspektörerna vill understryka att det är väsentligt att Bors skola tillser att eleverna utvecklar sitt eget sätt att lära och en tillit till sin egen förmåga, bland annat i syfte att minska stressen.

Innehåll, organisering och arbetssätt i undervisningen

Eleverna i de tidigare årskurserna arbetar utifrån så kallade arbetsscheman. Några klasser har samma arbetsschema för alla elever och andra har individualiserade arbetsscheman. Vid lektionsbesök såg inspektörerna exempel på varierade arbetssätt och arbetsformer och särskilt i de tidigare årskurserna också en lust att lära.

För genomförandet av de fastställda målen för undervisningen skall det finnas en arbetsplan. Arbetsplanen för verksamheten i Bors och Borbacka skolor beskriver hur momenten i de olika ämnena skall fördelas över årskurserna men det finns inte i alla ämnen en tydlig koppling till de nationella målen. I Gällaryds och Tännö skolor finns inga arbetsplaner upprättade. Undervisningen utgår i Bors skola, enligt inspektörernas bedömning, oftare från uppnåendemålen för Godkänd än från läroplansmålen och kursmålen i ämnet, vilket inte är i överensstämmelse med författningarna. Inspektörerna bedömer att undervisningen snarare är momentstyrd än att den styrs utifrån kursplanernas och läroplanens mål, och bedömer att undervisningen i högre grad bör utgå från nationella mål.

Stöd

Enligt skollagen skall särskilt stöd ges till elever som har svårigheter i skolarbetet. Förutsättningarna för att i Bors rektorsområde ge eleverna särskilt stöd är enligt inspektörernas bedömning goda och rektorsområdets skolor har väl inarbetade rutiner för att identifiera stödbehovet. Det stöd som ges fokuserar dock i huvudsak på matematik, svenska och engelska.

En elev som är inskriven i särskolan kan få sin undervisning i en klass i grundskolan, integrerad elev. Det finns elever i Bors skola som tillhör särskolan och som är integrerade i klasser i Bors grundskola. Det framgår emellertid vid intervju att dessa elever i praktiken inte är integrerade utan utgör en egen grupp. Skolledningen framhåller dock att denna grupp inte är en särskolegrupp utan betraktar eleverna som integrerade. Integrerade särskoleelever skall enligt författningarna huvudsakligen undervisas inom klassen. Inspektörerna vill påpeka att det tydligare bör framgå om eleverna ingår i en grundsärskoleklass eller om de är integrerade i grundskolan.

Kunskapsuppföljning, bedömning och betygssättning

Vid utvecklingssamtalet skall läraren i en framåtsyftande individuell utvecklingsplan skriftligt sammanfatta vilka insatser som behövs för att eleven skall nå målen och i övrigt utvecklas så långt som möjligt inom ramen för läroplanen och kursplanerna. Informationen vid utvecklingssamtalet bör grunda sig på en utvärdering av elevens utveckling i relation till målen i läroplanen och kursplanerna. Individuella utvecklingsplaner finns upprättade för eleverna i Gällaryds, Borbacka och Bors skolor och är under utvecklande i Tännö skola. Eleverna får information om kursplaner och betygskriterier. Vid intervjuer visar det sig att eleverna känner till kursplaner men inte är förtrogna med betygskriterierna. Inspektörerna bedömer att alla elever skall ha en individuell utvecklingsplan och att rektorsområdet bör säkerställa att eleverna är förtrogna med såväl kursmål som betygskriterier.

Betyg skall sättas utifrån de betygskriterier som har fastställts för ämnena. Som stöd för betygssättningens likvärdighet använder Bors rektorsområde sig av ämnesproven i svenska, engelska och matematik (se Bedömning av resultaten). Någon jämförelse mellan resultaten i de nationella proven och slutbetygen görs inte på skolan. Någon struktur i övrigt för att säkerställa att bedömning och betygssättning är rättvis och likvärdig finns heller inte i rektorsområdet utan görs endast sporadiskt och på lärares egna initiativ. Vid inspektionen framkom det att lärare i sin betygssättning inte endast utgår ifrån nationella mål och kriterier vid bedömningen utan även väger in bedömning som elevers ambition, arbetsvilja och samarbetsförmåga samt att betygsstegen innehåller en kvantifiering av stoffet. Inspektörerna bedömer att skolan bör förbättra rutinerna vid bedömning och betygssättning i syfte att säkerställa att betygen blir likvärdiga och rättvisa. Inspektörerna bedömer vidare att betygen skall utgå ifrån nationellt gällande betygskriterier.

Ledning och kvalitetsarbete

Skollagen föreskriver att det för ledningen av en skola skall finnas en rektor som skall hålla sig förtrogen med det dagliga arbetet. Ledningsgruppen i Bors rektorsområde består av rektorn och två biträdande rektorer. Rektorn, som har genomgått den statliga rektorsutbildningen, har ett övergripande ansvar för samtliga skolor och ett operativt ansvar för Gällaryds och Tännös skolor, den ene biträdande rektorn har ett operativt ansvar för Bors skola och Borbacka skola, den andre ansvarar för förskoleverksamheten, fritidshemmen och förskoleklasserna. Skollagen ger rektorn ett tydligt uppdrag att utveckla utbildningen. I Bors rektorsområde är detta uppdrag delegerat till de biträdande rektorerna, med undantag av Gällaryds och Tännö skolor där rektorn ansvarar för utvecklingen. Det framgår dock vid intervjuer att det i huvudsak är lärarna som i Gällaryds och Tännö skolor initierar och driver utvecklingsarbetet, om än med rektorns goda minne. Det är inte förenligt med skollagen att delegera rektorns ansvar avseende utbildningens utveckling. Inspektörerna bedömer att rektorn för Bors rektorsområde i huvudsak är förtrogen med det dagliga arbetet. Vidare bedömer inspektörerna att rektorn i enlighet med författningarna i högre grad måste ta ansvar för att utbildningen utvecklas.

Varje skola skall årligen upprätta en skriftlig kvalitetsredovisning som ett led i den kontinuerliga uppföljningen och utvärderingen av verksamheten. Kvalitetsredovisningen skall utarbetas under medverkan av lärare, övrig personal och elever. I rektorsområdets kvalitetsredovisning redovisas insatser, måluppfyllelse samt bedömning av den, analys och förbättringsinsatser. Redovisning avseende elevernas kunskapsutveckling omfattar i F-5-skolorna dock endast de tre behörighetsgivande ämnena svenska, matematik och engelska. Elever medverkar inte vid utarbetandet av kvalitetsredovisningen, vilket inspektörerna bedömer att skolan måste tillse att de gör.

Sammanfattning

Rektorsområdets likabehandlingsplan uppfyller inte kraven enligt lagen och eleverna har inte medverkat vid upprättandet av den.

Verksamheten i rektorsområdet, särskilt i Bors skola, bör i högre grad inom ramen för undervisningen utgå från ett demokratiskt förhållningssätt. Rektorsområdet bör förbättra elevernas inflytande över utbildningen, särskilt över arbetssätt, arbetsformer och undervisningens innehåll, samt tillse att detta inflytande ökar med stigande ålder.

De nationella målen bör i högre grad styra undervisningen i Bors skola och elevernas kännedom om målen bör öka.

Rektorsområdet bör erbjuda särskilt stöd även i andra ämnen än i de tre behörighetsgivande ämnena.

Alla elever skall ha en individuell utvecklingsplan. Betygen skall utgå ifrån nationellt gällande betygskriterier.

Rektorn för Bors rektorsområde är i huvudsak förtrogen med det dagliga arbetet men bör i högre utsträckning fullgöra sitt ansvar när det gäller utbildningens utveckling. Elever skall medverka vid utarbetandet av kvalitetsredovisningen.

Borbacka skola bör kontinuerligt följa upp elevernas kunskapsutveckling i alla ämnen, särskilt i de tidigare årskurserna.

Bedömning av förutsättningarna

Skolverket tar i inspektionen upp följande förutsättningar för utbildningen; tillgång till den utbildning som skall erjudas, information om utbildningen, personalens kompetens samt tillgång till läromedel, pedagogiska material och utrustning. Nationella bestämmelser finns bl.a. i skollagen.

Antalet lärare uppgår i rektorsområdet till 53, fördelade på 33,5 heltidstjänster, varav 28,3 med pedagogisk högskoleutbildning. Huvuddelen av lärarna undervisar i ämnen de har utbildning för. Antalet lärare per 100 elever är i snitt 8,4, vilket är något högre än riksgenomsnittet som är 8,0.

Lokalerna är ändamålsenliga och skolorna har tillgång till läromedel, pedagogiska material och utrustning av sådant slag som krävs för att ge en tidsenlig undervisning.

Det framkommer vid intervjuer att de naturorienterade ämnena i Borbacka skola får ett betydligt mindre utrymme i undervisningen än de samhällsorienterade. Inspektörerna bedömer att skolan bör säkerställa att eleverna ges förutsättningar att nå målen i alla ämnen i årskurs 5.

Sammanfattning

Rektorsområdet har god tillgång till personella och materiella resurser för att kunna bedriva en god verksamhet.

Rektorsområdet bör tillse att alla elever ges förutsättningar att nå målen för årskurs 5 i alla ämnen.

Datum	Ort
2007-10-24	Lund

Ingela Jonasson

Peter Ekborg